

Ο Γιώργος Ζογγολόπουλος

(Αθήνα, 1903 – Αθήνα, 2004)

Ο Γιώργος Ζογγολόπουλος γεννήθηκε την 1^η Μαρτίου 1903 στην οδό Δεληγιώργη στο κέντρο της Αθήνας. Αν και σε επίσημα έγγραφα φέρεται να έχει γεννηθεί το 1903 σύμφωνα με μαρτυρίες του ίδιου του γλύπτη στους οικείους του το έτος γέννησής του ήταν το 1901. Γονείς του ήταν ο δικηγόρος Σπυρίδων Ζογκολόπουλος και η Αθανασία Γιαννακοπούλου και τόπος καταγωγής του το χωριό Μάννα ή Μάρκασι Κορινθίας.

Ο Ζογγολόπουλος μεγάλωσε σε οικογένεια νομικών που δεν τον ενθάρρυναν να ασχοληθεί επαγγελματικά με την Τέχνη, παρόλο που ο ίδιος εμφάνιζε ιδιαίτερη κλίση προς τη ζωγραφική και το σχέδιο ήδη από τα παιδικά του χρόνια.

Υπηρέτησε ως λοχίας τη στρατιωτική του θητεία έως το 1923 και η περίοδος εκείνη στάθηκε η αφορμή για τη γνωριμία του με το συνομήλικό του και αργότερα σημαντικό αρχιτέκτονα Πάτροκλο Καραντινό, ο οποίος απετέλεσε έναν από τους πιο στενούς του φίλους και συνεργάτες.

Το 1924 εισήχθη στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας και φοίτησε στο εργαστήριο γλυπτικής του Ακαδημαϊκού Θωμά Θωμόπουλου. Στα φοιτητικά του χρόνια έλαβε δύο υποτροφίες για τις ακαδημαϊκές του επιδόσεις, ενώ παράλληλα εξέφραζε τη γνώμη του για την ανάγκη εκσυγχρονισμού και αναδιοργάνωσης της διδασκαλίας, καθώς και την ανάγκη αύξησης του προϋπολογισμού της σχολής. Η στάση του έναντι στον τότε ακαδημαϊσμό και η συμμετοχή του στην κατάληψη της σχολής στοίχησαν στον νεαρό Ζογγολόπουλο την δια παντός αποβολή του από τη σχολή, ενώ χρειάστηκε η παρέμβαση του ποιητή Ιωάννη Γρυπάρη για την επανένταξή του στην ακαδημαϊκή κοινότητα.

Το 1926 και παρότι ήταν ακόμη φοιτητής, η έφεσή του στο σχέδιο του προσέφερε μια θέση δίπλα στον Αναστάσιο Ορλάνδο στην Τεχνική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας στη Διεύθυνση Αναστηλώσεως Αρχαίων και Βυζαντινών Μνημείων. Η συνεργασία του με τον σπουδαίο Έλληνα αρχιτέκτονα και αρχαιολόγο διήρκεσε έως το 1928, ενώ απετέλεσε το έναυσμα για την πρώτη ουσιαστική επαφή του Ζογγολόπουλου με την αρχιτεκτονική, η οποία έμελλε να γίνει αναπόσπαστο στοιχείο της καλλιτεχνικής του πορείας και εξέλιξης. Κατά τη διάρκεια αυτής της συνεργασίας πραγματοποίησε μελέτες για ναούς και τέμπλα.

Το 1927 έλαβε μέρος για πρώτη φορά σε ομαδική έκθεση, η οποία είχε μάλιστα φιλανθρωπικό χαρακτήρα και πραγματοποιήθηκε στο σπίτι του λόγιου Νίκου Βέλμου, το χώρο που στέγαζε το «Άσυλον Τέχνης». Τον Μάιο του ίδιου έτους παρακολούθησε τις πρώτες Δελφικές Εορτές που διοργανώθηκαν με πρωτοβουλία του ποιητή και φίλου του Άγγελου Σικελιανού και της συζύγου του Εύας Πάλμερ.

Το 1930 ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη Σχολή Καλών Τεχνών και επανήλθε στο Υπουργείο Παιδείας καθώς διορίστηκε ως διακοσμητής στο Γραφείο Μελετών Νέων Σχολικών Κτηρίων των Πόλεων με επικεφαλής τον αρχιτέκτονα Νικόλαο Μητσάκη. Στη νέα του θέση μελέτησε σχολικά συγκροτήματα, ναούς και μουσεία, ενώ αν και χωρίς να έχει τα τυπικά προσόντα του αρχιτέκτονα, εκπονούσε μελέτες και

αρχιτεκτονικά σχέδια τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις υπέγραφε ως αρχιτέκτονας. Συνεργάστηκε στενά με παλιούς και νέους φίλους του, ζωγράφους και αρχιτέκτονες, «σε μια προσπάθεια να ξεπεράσουμε αυτό που αντιλαμβανόμασταν ότι ήταν ένας περιορισμένος ακαδημαϊσμός» όπως χαρακτηριστικά έλεγε ο γλύπτης. Η φιλική αυτή συντροφιά απαρτιζόταν από τους Δημήτρη Πικιώνη, Σπύρο Παπαλουκά, Πάτροκλο Καραντινό, Νικόλαο Μητσάκη, Φώτη Κόντογλου και Νίκο Χατζηκυριάκο Γκίκα.

Το 1931 ξεκίνησε η καλλιτεχνική σχέση του γλύπτη Γιώργου Ζογγολόπουλου με την Πλατεία Ομονοίας, έτος που δόθηκε παραγγελία στο "Σωματείο Ελλήνων Γλυπτών" να φιλοτεχνηθούν τα αγάλματα των εννέα Μουσών και των τριών Χαρίτων για να τοποθετηθούν στη νέα Πλατεία Ομονοίας. Κάθε άγαλμα δουλεύτηκε ανά δύο γλύπτες δημιουργώντας ο ένας το γύψινο πρόπλασμα και ο άλλος την τσιμεντένια εκτέλεσή του. Ο Ζογγολόπουλος ήταν ανάμεσα στους 24 γλύπτες που εργάστηκαν για τα αγάλματα και ήταν η πρώτη φορά που το όνομα του γλύπτη συνδέθηκε με την Πλατεία Ομονοίας. Ο Ζογγολόπουλος επανέρχεται στο μέλλον στην Ομόνοια δύο φορές και συνδέει το όνομα του με την ομώνυμη κεντρική πλατεία της Αθήνας έως σήμερα.

Η πρώτη γνωστή συμμετοχή γλυπτού του Ζογγολόπουλου για το δημόσιο χώρο, για την οποία έλαβε μάλιστα το δεύτερο βραβείο ήταν η μελέτη μνημείου για τον «Άγνωστο Ναύτη» στην Ψυτάλλεια το 1933. Από το 1933 εντάχθηκε στην «Ομάδα Τέχνη», που ίδρυσε αρχικά ο Νικόλαος Λύτρας το 1919 και ανασυγκροτήθηκε το 1929 με τη συμμετοχή του Κωνσταντίνου Παρθένη. Με την «Ομάς Τέχνη» έλαβε μέρος σε εκθέσεις τα επόμενα χρόνια μέχρι το 1940, ενώ τα έτη 1933-1934 δίδαξε ως καθηγητής σχεδίου στη Σιβιτανίδειο Σχολή Τεχνών και Επαγγελμάτων.

Το 1933 ο Γιώργος Ζογγολόπουλος γνώρισε τη ζωγράφο Ελένη Πασχαλίδου που ήταν φοιτήτρια του Κωνσταντίνου Παρθένη. Η Ελένη, Κωνσταντινουπολίτισσα βαθειά μυημένη στις τέχνες και τα γράμματα από το οικογενειακό της περιβάλλον και πνεύμα εξίσου ανήσυχο και ταγμένο στην Τέχνη όπως ο Ζογγολόπουλος, είναι ο άνθρωπος που θα συμπορευτεί με το γλύπτη σε σπουδές, εκπαιδευτικά ταξίδια, συνέδρια και εκθέσεις, ενώ θα αποτελέσει έμπνευση, στήριγμα και αυστηρό κριτή στην εξέλιξη της πορείας του έργου του.

Το 1935 συμμετείχε στην ομαδική έκθεση στην «Αίθουσα Τέχνης Στρατηγοπούλου» με τους Αγήνορα Αστεριάδη, Σπύρο Βασιλείου, Δημήτρη Βιτσώρη και Κωστή Παπαχριστόπουλο. Η έκθεση αναφέρεται σε πολλά βιογραφικά του Ζογγολόπουλου και ως ατομική λόγω της μεγάλης σημασίας που είχε για το ξεκίνημα της καλλιτεχνικής του αναγνώρισης από κοινό και κριτικούς.

Η γνωριμία του Γιώργου Ζογγολόπουλου με την Ελένη Πασχαλίδου οδήγησε στον γάμο τους στις 3 Σεπτεμβρίου 1936 και λίγο πριν ξεσπάσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος απέκτησαν ένα οικόπεδο στο Ψυχικό όπου δημιούργησαν το σπίτι και το εργαστήριό τους. Το ζευγάρι συνειδητά επέλεξε να μην αποκτήσει παιδιά, καθώς σύμφωνα με μαρτυρία της αδελφής της Ελένης Αλεξάνδρας Πασχαλίδου – Μωρέτη «Δεν θέλησαν να έχουν παιδιά για να μην τα ταλαιπωρήσουν με τη φτώχεια τους και τον μποέμικο τρόπο της ζωής τους, αλλά και για να μπορούν να δουλεύουν απερίσπαστοι στην τέχνη τους».

Το 1937 ο Γιώργος και η Ελένη Ζογγολοπούλου πραγματοποίησαν το πρώτο τους ταξίδι στο Παρίσι για τη Διεθνή Έκθεση στην οποία συμμετείχε η Ελένη. Εκεί ο Ζογγολόπουλος ήρθε για πρώτη φορά σε επαφή με το έργο του Ωγκύστ Ροντέν (Auguste Rodin), το οποίο στην Αθήνα εκείνη την εποχή ήταν γνωστό μόνο μέσα από τα βιβλία, καθώς και με το έργο του Σαρλ Ντεσπώ (Charles Despiau). Στη Διεθνή Έκθεση εντυπωσιάστηκε από το λιτό ισπανικό περίπτερο που «στο σύνολό του σε προετοίμαζε για το μεγάλο σοκ, τη Γκουέρνικα, που έπειτα από σειρά σχεδίων έβγαλε στο φως ο Πικάσο» όπως χαρακτηριστικά έλεγε ο γλύπτης. Το ταξίδι αυτό και η επίμονη προτροπή και ενθάρρυνση της συζύγου του Ελένης ήταν η αιτία που το 1938 ο Ζογγολόπουλος παραιτήθηκε από τη θέση του στο Υπουργείο Παιδείας για να αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στη γλυπτική. Η απόφαση να εγκαταλείψει μια θέση που προσέφερε τον αξιόλογο μισθό των 5.500 δρχ. εν όψει Κατοχής στοίχησε στο ζευγάρι πολλές κακουχίες και στερήσεις.

Το 1938 συμμετείχε στην Α' Πανελλήνια Καλλιτεχνική Έκθεση στο Ζάππειο. Ο Γιώργος Ζογγολόπουλος τα επόμενα χρόνια θα συμμετάσχει σε όλες τις Πανελλήνιες Καλλιτεχνικές Εκθέσεις, εκτός από αυτές κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.

Το 1939 συμμετείχε στο σημαντικό διαγωνισμό της εποχής για τον έφιππο ανδριάντα του Γεωργίου Καραϊσκάκη. Το γύψινο πρόπλασμά του προκρίθηκε μαζί με εκείνο του Μιχάλη Τόμπρου με τον οποίον έλαβαν ισόποσο χρηματικό βραβείο και εντολή να συνεχιστεί μεταξύ τους ο διαγωνισμός, ο οποίος όμως ματαιώθηκε προσωρινά εξαιτίας του πολέμου για να ολοκληρωθεί τελικά μεταπολεμικά με τον Τόμπρο να κερδίζει το πρώτο βραβείο και τον Ζογγολόπουλο το τρίτο. Στο διαγωνισμό συμμετείχε μεταξύ άλλων και ο γνωστός γλύπτης και Ακαδημαϊκός Γιάννης Παππάς, πρώτος εξάδελφος της Ελένης Ζογγολοπούλου.

Ο Γιώργος Ζογγολόπουλος δούλεψε τα πρώιμα έργα του με το μάρμαρο και τον ορειχάλκο, ενώ ασχολήθηκε κυρίως με παραγγελίες προτομών και μνημείων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα της δουλειάς του είναι η ορειχάλκινη κεφαλή του ζωγράφου Δημήτρη Βιτσώρη (1934) που βρίσκεται στην Εθνική Πινακοθήκη Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου, η μαρμάρινη προτομή του Ανδρέα Μιαούλη (1937) που βρίσκεται στο Πεδίον του Άρεως, η ορειχάλκινη κεφαλή του Ερρίκου Φραντζίσκάκη (1937), η ορειχάλκινη προτομή της Αριάδνης Ξενάκη (1938), η μαρμάρινη προτομή του αρχαιολόγου Παναγή Καββαδία, ενώ φιλοτέχνησε επίσης την ορειχάλκινη λάρνακα για τα οστά του Παλαιών Πατρών Γερμανού. Στα παραστατικά γλυπτά της περιόδου περιλαμβάνονται και μαρμάρινα ανάγλυφα ταφικά μνημεία για το Α' και Β' Νεκροταφείο Αθηνών με την ονομασία «Πενθούν Πνεύμα». Θεματικά τον απασχόλησαν κυρίως ιστορικά και κοινωνικά θέματα της εποχής, ενώ η συμμετοχή του στη Β' και Γ' Πανελλήνια Καλλιτεχνική Έκθεση το 1939 και 1940, που είχε καθιερωθεί πλέον στη χώρα ως θεσμός με τη συμμετοχή των σημαντικότερων ονομάτων του χώρου, έλαβε εγκωμιαστικά σχόλια. Όπως σημειώνει και ο τεχνοκρίτης Μαρίνος Καλλιγιάς «... Ο Ζογγολόπουλος, λαμπρός τεχνίτης, ξέρει να δώσει όσον ολίγοι, πλαστικήν αξία στον όγκο...».

Στα δύσκολα χρόνια της Κατοχής όπου πλήθος κόσμου πάλευε για την επιβίωση, ο Ζογγολόπουλος σκέφτηκε και πρότεινε στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών ένα συσσίτιο για τους καλλιτέχνες.

Η πρώτη διεθνής παρουσία του Γιώργου Ζογγολόπουλου πραγματοποιήθηκε το 1940 λαμβάνοντας μέρος για πρώτη φορά στην Μπιενάλε της Βενετίας. Ο Ζογγολόπουλος θα συνδέσει το όνομά του με την Μπιενάλε της Βενετίας για τα επόμενα εξήντα χρόνια, έως και το 2001 όπου σε ηλικία 100 ετών λαμβάνει μέρος για τελευταία φορά με το γλυπτό «Πεντάκυκλο» που σήμερα βρίσκεται τοποθετημένο στην Πλατεία Ομονοίας.

Κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου ο Ζογγολόπουλος είναι κυρίως στραμμένος προς την ανθρωποκεντρική αναπαράσταση. Το 1946 πήρε μέρος στην έκθεση ελληνικής τέχνης στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Στοκχόλμης και στην έκθεση μελών της Ελληνογαλλικής Σχολής στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών. Την ίδια χρονιά εκλέχθηκε Αντιπρόεδρος του Καλλιτεχνικού Επαγγελματικού Επιμελητηρίου και Πρόεδρος των Ελλήνων Γλυπτών.

Το 1947 συμμετείχε με τη μαρμαρίνη «Προτομή της Αριάδνης Ξενάκη» σε διαγωνισμό για το «Μνημείο Πεσόντων» στο Κερατσίνι κερδίζοντας το Α' βραβείο, ενώ κατά το ίδιο έτος παρουσίασε γλυπτά του στην Μπιενάλε του Καΐρου.

Το 1948 πραγματοποίησε την πρώτη του ατομική έκθεση στην «Αίθουσα Τέχνης Ζαχαρίου» στην Αθήνα. Το ίδιο έτος έγινε η πρώτη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο Πανελλήνια Καλλιτεχνική Έκθεση στο Ζάππειο όπου διακρίθηκε με το αργυρό μετάλλιο μεταξύ 330 καλλιτεχνών για τη γύψινη «Αριάδνη» του, ενώ δεν δόθηκε ποτέ πρώτο βραβείο. Η φήμη του Ζογγολόπουλου στην Ελλάδα είχε πλέον εδραιωθεί.

Το 1949 ο Γιώργος Ζογγολόπουλος με υποτροφία της γαλλικής κυβέρνησης μετέβη στο Παρίσι για σπουδές στο εργαστήριο του Μαρσέλ Ζιμόντ (Marcel Gimond). Παράλληλα με τις σπουδές του, συνεργάστηκε με το αρχιτεκτονικό γραφείο του Ζοζέφ Ρενέ Μπινέ (Joseph-René Binet) γεγονός που τον βοήθησε να παρατείνει την παραμονή του στη γαλλική πρωτεύουσα και να συνεχίσει τις μελέτες του.

Το 1952 με υποτροφία του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών μετέβη στην Ιταλία όπου ειδικεύτηκε στις τεχνικές της χαλκοχτυκτικής και ήρθε σε επαφή με το έργο του Μαρίνο Μαρίνι (Marino Marini). Σπούδασε στη Ρώμη, το Μιλάνο, την Φλωρεντία και την Πιστόια. Κατά την εποχή εκείνη παρατηρείται μια σταδιακή αλλαγή στο έργο του και μια στροφή από το ρεαλισμό στην αφαίρεση, αν και η γλυπτική του παραμένει ανθρωποκεντρική. Εισάγει αφαιρετικά στοιχεία στο έργο του, ενώ οι ρεαλιστικές φόρμες και οι όγκοι αποκτούν περισσότερο επίπεδες και παράλληλες συνθέσεις.

Το 1952 συμμετείχε και κέρδισε με τον Αχιλλέα Απέργη διαγωνισμό για την ανέγερση του Μνημείου Πεσόντων Ιτέας. Το Μνημείο Πεσόντων Ιτέας συνιστά μοναδικό φαινόμενο συνεργασίας στη νεοελληνική γλυπτική όπου δύο γλύπτες υπογράφουν από κοινού τις μορφές του έργου, ο Ζογγολόπουλος τη γυναικεία μορφή και ο Απέργης την αντρική.

Το 1953 έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Πολιτισμού (Société Européenne de Culture) που ιδρύθηκε στη Βενετία το 1950 και κατείχε δεσπόζουσα θέση στην ευρωπαϊκή πολιτιστική σκηνή της εποχής προωθώντας τον διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ των λαών της Ευρώπης. Μέσα από τις δραστηριότητες της

εταιρείας γνώρισε σημαντικούς καλλιτέχνες, συγγραφείς και επιστήμονες. Το ίδιο έτος συμμετείχε σε διαγωνισμό στην Tate Gallery στο Λονδίνο για το «Μνημείο του Αγνώστου Πολιτικού Κρατούμενου».

Το 1953 ο Γιώργος Ζογγολόπουλος εκπόνησε τις πρώτες μελέτες για τη δημιουργία του μνημειώδους γλυπτού «Ηρώον Ζαλόγγου» ενόσω βρίσκονταν ακόμη στη Φλωρεντία, αλληλογραφώντας με τον αρχιτέκτονα, φίλο και συνεργάτη του Πάτροκλο Καραντινό που ήταν στην Ελλάδα. Το 1954 ξεκίνησε η υλοποίηση ενός από τα πλέον χαρακτηριστικά έργα του γλύπτη στο δημόσιο χώρο, του «Μνημείου Ζαλόγγου». Για διάστημα έξι ετών ο γλύπτης δούλεψε *insitu* στο όρος Ζάλογο τις έξι αφαιρετικές γυναικείες φιγούρες οι οποίες φέρονται να σέρνουν τον ομώνυμο χορό. Το μνημείο παρουσίασε πολλές κατασκευαστικές δυσκολίες, καθώς οι περίπου 4.500 ασβεστολιθικοί όγκοι που χρειάστηκαν για την κατασκευή του μεταφέρθηκαν από απόσταση 160 χιλιομέτρων και λαξεύτηκαν επί τόπου, ενώ η χρηματοδότησή του μνημείου στηρίχθηκε οικονομικά σε δύο πανελλήνιους μαθητικούς εράνους. Τα αποκαλυπτήρια του μνημείου πραγματοποιήθηκαν το 1960 παρουσία του βασιλιά Παύλου. Το μνημείο έχει ύψος 15 μ. και μήκος 18 μ. και είναι ορατό από απόσταση 35 χλμ. Η δημιουργία του υπερφυσικού αυτού μνημείου ήταν η αφορμή που ο Ζογγολόπουλος κατανόησε εις βάθος την πλαστική έννοια ότι στη γλυπτική «κενό και πλήρες ίσον ένα».

Το 1955 ο Ζογγολόπουλος δημιούργησε το «Μνημείο Πεσόντων Κοκκινιάς», ένα ορειχάλκινο έργο με δύο μορφές που εγκαταστάθηκε στην πλατεία Οσίας Ξένης στην Κοκκινιά και απετέλεσε αναφορά στο Μπλόκο της Κοκκινιάς του 1944. Το γλυπτό χρησιμοποιείται σήμερα από το Δήμο Νίκαιας – Αγ. Ι. Ρέντη ως γραμμικό λογότυπο.

Το 1957 συμμετείχε με έξι μεταλλικά γλυπτά στην Μπιενάλε του Σαο Πάολο μεταξύ των οποίων και ο «Ποσειδώνας» και «Προμηθέας», τα πρώτα γλυπτά του που παρουσίαζαν «σημαντική αφαιρετική τάση με τολμηρή διαμόρφωση φανταστικής φόρμας», όπως ενδεικτικά σημείωνε ο ίδιος. Την ίδια χρονιά εκλέχθηκε μέλος της εξεταστικής επιτροπής διαγωνισμών του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών για την αποστολή υποτρόφων γλυπτικής στο εξωτερικό, θέση που κατείχε ως το 1959.

Η σχέση του γλύπτη Γιώργου Ζογγολόπουλου με την Πλατεία Ομονοίας επανέρχεται στην επικαιρότητα το 1958 όταν του απονεμήθηκε από κοινού με τον αρχιτέκτονα Κώστα Μπίτσιο το 1^ο και το 3^ο βραβείο στον Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό και Καλλιτεχνικό διαγωνισμό που είχε προκηρυχθεί από το τότε Υπουργείο Συγκοινωνιών και Δημοσίων Έργων για τη διαμόρφωση της Πλατείας Ομονοίας. Η πρόταση περιελάμβανε μια υδάτινη γλυπτική σύνθεση από πίδακες που στο κέντρο της έστεκε ο «Ποσειδώνας», το αφαιρετικό γλυπτό που είχε παρουσιάσει διεθνώς στο Σάο Πάολο ένα χρόνο πριν. Το έργο εγκαινιάστηκε το 1960, με τους γνωστούς σε όλους τους Αθηναίους υδάτινους πίδακες, όμως το αναπόσπαστο γλυπτό «Ποσειδώνας» ουδέποτε τοποθετήθηκε στην Πλατεία Ομονοίας.

Το 1964 συμμετείχε στην Μπιενάλε Βενετίας δημιουργώντας το αφαιρετικό ορειχάλκινο γλυπτό «Δελφοί». Εκείνη την περίοδο προχώρησε σε μια ενότητα ορειχάλκινων έργων που διακρίνονται για την καθαρή, αρχιτεκτονική δομή τους, με πλάκες που επεξεργάζεται εφαρμόζοντας τη μέθοδο της οξυγονοκόλλησης. Η εν λόγω γεωμετρική σύνθεση βρίσκεται από το 1989 στη συμβολή των οδών Βασ. Σοφίας και Βασ. Κωνσταντίνου, απέναντι από την Εθνική Πινακοθήκη.

Από το 1965 έως και το 1975 έλαβε μέρος στις εκθέσεις του “SalondelaJeuneSculpture” στο Παρίσι, ενώ κατά την περίοδο της δικτατορίας στην Ελλάδα δεν πήρε μέρος σε καμία Πανελλήνια Καλλιτεχνική Έκθεση. Το ίδιο έτος ο τότε βασιλιάς Κωνσταντίνος του απένειμε τιμητική διάκριση για το έργο του. Ο Ζογγολόπουλος όμως αρνήθηκε να παραλάβει τη διάκριση αυτή.

Το 1966 ο Γιώργος Ζογγολόπουλος έχοντας κερδίσει το Α' βραβείο δημιούργησε το γλυπτό «ΔΕΘ» ή “Cor-Ten”. Η ύψους 18 μ. πρωτοποριακή δημιουργία του Ζογγολόπουλου ξεσήκωσε αρχικά θύελλα αντιδράσεων, καθώς δεν ήταν ευρέως αποδεκτή για τον τότε ελληνικό δημόσιο χώρο. Το κυβιστικό αυτό γλυπτό είναι ένα από τα πρώτα δείγματα του μοντερνισμού στην μεταπολεμική Ελλάδα και φέρεται να αναπαριστά αφαιρετικά τη Νίκη της Σαμοθράκης.

Την περίοδο 1960-1988 έγινε μέλος του Εκτελεστικού Συμβουλίου της Société EuropéennedeCulturePréslaBiennale της Βενετίας στην οποία εντάχθηκε από το 1953 και έγινε τακτικός συνεργάτης του περιοδικού της “Comprendre”.

Το 1971 μία νέα περίοδος στην καλλιτεχνική πορεία του Ζογγολόπουλου εγκαινιάστηκε, αυτή της kineticart. Το «μανιφέστο της κινητικής τέχνης» είχε παρουσιαστεί το 1955 στη γκαλερί “DeniseRené” στο Παρίσι, ωστόσο το κίνημα άργησε να κάνει την εμφάνισή του στην Ελλάδα. Ο Ζογγολόπουλος είναι από τους πρώτους Έλληνες καλλιτέχνες που τόλμησαν να πειραματιστούν εισάγοντας την κίνηση στα έργα τους. Δημιούργησε τα πρώτα του κινητικά γλυπτά τη δεκαετία του '70 τα οποία παρουσίασε σε ατομική έκθεση στην Ελληνοαμερικανική Ένωση το 1971. Ο καλλιτέχνης που ξεκίνησε την κινητική του τέχνη σε δημιουργίες από Plexiglas και φως, συνέχισε στα τέλη της δεκαετίας του '70 σε μεγάλης κλίμακας έργα από ανοξείδωτο χάλυβα τα οποία έθετε σε κίνηση με τη δύναμη του νερού. Ο Ζογγολόπουλος συνήθιζε να αποκαλεί το νερό «το αίμα των γλυπτών» του, καθώς ήταν το στοιχείο που έθετε σε κίνηση τον ανοξείδωτο χάλυβα χωρίς καμία μηχανική βοήθεια.

Το 1971 η πετρόκτιστη μονοκατοικία του ζεύγους Ζογγολόπουλου έδωσε τη θέση της σε μια πολυκατοικία στην οποία οι καλλιτέχνες επέλεξαν να κρατήσουν ένα ισόγειο διαμέρισμα που αρχικά προοριζόνταν για χώρο στάθμευσης των ενοίκων. Το νέο εργαστήριο του Γιώργου Ζογγολόπουλου ήταν ένας χώρος μόλις 12 τ.μ. Η αντιπαροχή των διαμερισμάτων όμως έδωσε στον Γιώργο και την Ελένη τη δυνατότητα να αποκτήσουν ένα μικρό ατελιέ στο Παρίσι. Έκτοτε μοίραζαν τον χρόνο τους ανάμεσα σε Παρίσι και Αθήνα.

Το 1973 ο Γιώργος Ζογγολόπουλος δημιούργησε το εμβληματικό έργο «Διάφραγμα» ή «Φατνώματα του Μέρλιν», το οποίο σε ύψος 3 μ. και μήκος 10 μ. τοποθετήθηκε στα γραφεία της τότε ασφαλιστικής εταιρείας «Αστήρ» στην οδό Μέρλιν στο Κολωνάκι. Κύριο χαρακτηριστικό του γλυπτού ήταν η γεωμετρία, ο ρυθμός και η επανάληψη ορθογωνίων σχημάτων στα οποία εναλλάσσονται διαφορετικά εικαστικά μοτίβα. Σήμερα το έργο βρίσκεται εγκατεστημένο στα κεντρικά γραφεία της Εθνικής Ασφαλιστικής στην Λ. Συγγρού.

Τη δεκαετία του '70 ο Ζογγολόπουλος ξεκινά να δημιουργεί έργα με συμβολικό περιεχόμενο. Χρησιμοποιεί μεγεθυντικούς φακούς μεγάλων διαστάσεων τους οποίους κατασκευάζει και φέρνει από τη Γαλλία και τους τοποθετεί μπροστά από τις

γλυπτικές του συνθέσεις. Ο φακός δημιουργεί ένα οπτικό παιχνίδισμα καθώς ο καλλιτέχνης προσκαλεί το θεατή να εξετάσει το αντικείμενο που μεγεθύνεται. Χαρακτηριστικά έργα της περιόδου είναι «Τα δώρα», «Το αβγό», «Φακός & φωλιά» κ.α. τα οποία παρουσίασε σε ατομικές και ομαδικές εκθέσεις.

Το 1976 πραγματοποίησε ατομική έκθεση στο CampoPisanίστη Βενετία όπου εξέθεσε το μεγάλης κλίμακας κυκλικό γλυπτό «Ελάσματα» ή «Σπείρες». Η έκθεση διοργανώθηκε κατά τη διάρκεια της Μπιενάλε της Βενετίας σε συνεργασία με την γκαλερί Numero. Τον Δεκέμβριο του 1977 έλαβε μέρος σε έκθεση Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης στο Μουσείο της Βαρσοβίας "Zacheta". Το ίδιο έτος εγκρίθηκε από τον τότε Υπουργό Πολιτισμού Κωνσταντίνο Τρυπάνη η συνταξιοδότησή του για τις «εξαιρετικές του υπηρεσίες».

Τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 1978 εξέθεσε έργα του στο Μουσείο της Βουδαπέστης στην Ουγγαρία στο πλαίσιο ομαδικής έκθεσης Ελλήνων καλλιτεχνών και συμμετείχε στην ομαδική έκθεση 22 Ελλήνων ζωγράφων και γλυπτών στο GrandPalais στο Παρίσι.

Το 1979 πραγματοποίησε ατομική έκθεση στην «Γκαλερί Ζουμπουλάκη» όπου παρουσίασε έργα από ολόκληρη την καλλιτεχνική του πορεία. Ακολούθησε η ατομική του έκθεση στην «Γκαλερί Z+M» της Θεσσαλονίκης και η έκθεση GrandsetJeunesd' Aujourd' hui στο Παρίσι.

Το 1981 συνεργάστηκε με τον αρχιτέκτονα Αλέξανδρο Τομπάζη για τη διαμόρφωση της Πλατείας Κλαυθμώνος. Η πρότασή τους έλαβε το Α' βραβείο, ωστόσο δεν υλοποιήθηκε ποτέ.

Το 1985 Ζογγολόπουλος και Τομπάζης συνεργάζονται ξανά, αυτή τη φορά για τη δημιουργία του «Μνημείου Εθνικής Αντίστασης Γοργοποτάμου». Η πρόταση του Ζογγολόπουλου είναι η πλαστική διαμόρφωση ενός συμβόλου χωρίς μελοδραματισμούς. Ο γλύπτης αποτυπώνει ένα αφαιρετικό σύμβολο σε μια σφαίρα ύψους 18 μ. η οποία σχηματίζεται με διαφάνεια από κάθετα και οριζόντια διασταυρούμενες μεταλλικές ευθείες. Το γλυπτό έχει ηχοκινητική λειτουργία, καθώς στο κέντρο της σφαίρας ορθογώνιες μεταλλικές πλάκες σχεδιάζονται να ηχούν σαν σήμαντρα με τη δύναμη του ανέμου. Η μελέτη των δύο διαγωνιζομένων έλαβε για άλλη μια φορά το Α' βραβείο, κερδίζοντας τους δημοσιογράφους και τους τεχνοκριτικούς της εποχής, όμως ούτε και αυτό το έργο υλοποιήθηκε.

Το 1987 συναντάμε για πρώτη φορά την ομπρέλα στο εικαστικό λεξιλόγιο του Γιώργου Ζογγολόπουλου. Η ομπρέλα, ένα οικείο καθημερινό αντικείμενο προστασίας του ανθρώπου απέναντι στα καιρικά φαινόμενα, γίνεται το εικαστικό θέμα που θα απασχολήσει τον καλλιτέχνη αρκετά στα επόμενα χρόνια. Ένα από τα πρώτα γλυπτά με το συγκεκριμένο θέμα είναι μια ομπρέλα που ελεύθερα αιωρείται στο χώρο και διαπερνάται από χαλύβδινες ευθείες, ενώ παράλληλο θέμα είναι μια ομπρέλα την οποία ο καλλιτέχνης χρησιμοποιεί ως σύμβολο ειρωνείας τρυπώντας την κορυφή του θόλου της.

Το 1986 φιλοτέχνησε σε ανοξείδωτο χάλυβα το υδροκινητικό γλυπτό «Ασπίδα», το οποίο εγκαταστάθηκε στο Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών.

Το 1990 συνεργάστηκε για τρίτη φορά με τον αρχιτέκτονα Αλέξανδρο Τομπάζη για το Μνημείο της Μάχης της Κρήτης κερδίζοντας το Α' βραβείο χωρίς ωστόσο το γλυπτό να υλοποιηθεί.

Το 1993 συμμετείχε με ατομική του έκθεση στην Μπιενάλε της Βενετίας εκπροσωπώντας την Ελλάδα όπου παρουσίασε το υδροκινητικό γλυπτό «Ομπρέλες».

Το 1995 θα είναι μια χρονιά ορόσημο για τις «Ομπρέλες» του Ζογγολόπουλου. Το γλυπτό που θα τύχει ευρείας αποδοχής και αναγνωρισιμότητας, οι «Ομπρέλες», θα παρουσιαστούν από τον γλύπτη στην Μπιενάλε Βενετίας ως μια στατική αυτή τη φορά συστοιχία από αιωρούμενες ομπρέλες που αέρινα στηρίζονται σε διαγώνιους άξονες. Το γλυπτό επιλέχθηκε να τοποθετηθεί στην είσοδο της Μπιενάλε πάνω σε πλωτή εξέδρα τη χρονιά που ο θεσμός γιόρταζε τα 100 χρόνια λειτουργίας του, έγινε αντικείμενο θαυμασμού από πλήθος επισκεπτών λαμβάνοντας μεγάλη δημοσιότητα παγκοσμίως.

Το 1995 το υδροκινητικό γλυπτό «Ομπρέλες», που είχε παρουσιάσει στη Βενετία δύο χρόνια πριν, κερδίζει το Α' βραβείο στον Πανευρωπαϊκό διαγωνισμό που διεξήχθη για την τοποθέτηση έργων τέχνης στο κτήριο του Συμβουλίου Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Βρυξέλλες. Το έργο εγκαταστάθηκε στο Αίθριο των Τιμών (Courd' Honneur) του κτηρίου όπου βρίσκεται έως σήμερα.

Το 1997 οι «Ομπρέλες» που παρουσιάστηκαν στην εκατονταετηρίδα της Μπιενάλε Βενετίας το 1995, τοποθετήθηκαν στην παραλία της Θεσσαλονίκης την χρονιά που η πόλη αποτελούσε την Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης. Το γλυπτό θα αγαπηθεί ιδιαίτερος από τους Θεσσαλονικείς και θα αποτελέσει σημείο αναφοράς για την πόλη και όχι μόνο, αφού είναι ένα από τα πλέον πολυφωτογραφημένα γλυπτά στο δημόσιο ελληνικό χώρο. Ένα χρόνο αργότερα, το 1998, ο γλύπτης θα δημιουργήσει ένα όμοιο γλυπτό για το Ψυχικό, το προάστιο της Αθήνας στο οποίο έζησε και δημιούργησε. Το γλυπτό τοποθετήθηκε στην είσοδο του Δήμου επί της Λεωφόρου Κηφισίας.

Το 1997 ο Ζογγολόπουλος με το έργο του "TelNéant", δηλ. «προς το κενό ή αυτό το χάος», συμμετείχε στην Μπιενάλε Βενετίας δίνοντας τη δική του έκφραση στην ανθρώπινη επικοινωνία. Το ίδιο έργο παρουσιάστηκε δύο χρόνια αργότερα στην Wittenbergplatz στο Βερολίνο και τη Βαϊμάρη, για να βρει τελικά τη θέση του στο Μέγαρο του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (Ο.Τ.Ε.) στο Μαρούσι Αττικής.

Το 1998 δημιούργησε το γλυπτό «Ολυμπιακοί Κύκλοι» ως μια αναφορά στο σύμβολο των Ολυμπιακών Αγώνων, αν και το γλυπτό απαρτίζεται από έξι κύκλους. Το γλυπτό τοποθετήθηκε το ίδιο έτος στην Εθνική Γλυπτοθήκη.

Το 1999 συμμετείχε στην Μπιενάλε της Βενετίας με το γλυπτό «Κολόνα» ή «Στήλη». Η ύψους 21 μ. «Στήλη» από ανοξείδωτο χάλυβα και οπτική ίνα βρίσκεται τοποθετημένη στο Πάρκο Ριζάρη στον σταθμό του Αττικό Μετρό «Ευαγγελισμός» από το 2001.

Το 1999 ο Γιώργος Ζογγολόπουλος σε ηλικία 98 ετών δημιούργησε την γλυπτική εγκατάσταση «Αίθριο» στον σταθμό του Αττικό Μετρό στην πλατεία Συντάγματος στο τεράστιο κενό με 25μ. ύψος και 8,5μ. διάμετρο από το οποίο κατέβηκε ο

«μετροπόντικας» για τη διάνοιξη του μετρό. Το έργο είναι ορατό τόσο από τον υπόγειο σταθμό όσο και από την Πλατεία Συντάγματος, καθώς είναι το τμήμα που ενώνει την "επίγεια" και την "υπόγεια" καθημερινότητα των Αθηναίων.

Το γλυπτό «Πεντάκυκλο» είναι η υδροκινητική σύνθεση με την οποία ο Γιώργος Ζογγολόπουλος συμμετείχε το 2001 για τελευταία φορά στην Μπιενάλε της Βενετίας σε ηλικία 100 ετών. Το γλυπτό την ίδια χρονιά τοποθετήθηκε στην Πλατεία Ομονοίας όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα. Το ίδιο έτος φιλοτέχνησε το υπερμέγεθες έργο του «Ολυμπιακοί Κύκλοι» που εγκαταστάθηκε στο Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος» στην Αθήνα. Το γλυπτό έχει ύψος 15 μέτρα, ενώ το βάρος του ξεπερνά τους 9 τόνους.

Το 2001 δημιούργησε το τελευταίο γλυπτό του με τίτλο «Ειράνα», η ονομασία του έργου αποτελεί τον δωρικό τύπο του ονόματος και ουσιαστικού «Ειρήνη». Το γλυπτό τοποθετήθηκε για πρώτη φορά το 2010 στην Υπαίθρια Γλυπτοθήκη Ψυχικού - Πλατεία Γιώργου Ζογγολόπουλου.

Το 2002, σε ηλικία 101 ετών, εγκαινίασε τη λειτουργία της γκαλερί Αστrolάβος-Artlife στην Αθήνα με ατομική του έκθεση και το 2003 συμμετείχε στην τελευταία του έκθεση στο εξωτερικό που πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με την γκαλερί "DeniseRené" στο Παρίσι.

Το 2004 ίδρυσε το κοινωφελές Ίδρυμα Γεωργίου Ζογγολόπουλου με έδρα την κατοικία του στο Ψυχικό, στο οποίο κληροδότησε όλο το έργο του, καθώς κι εκείνο της συζύγου του Ελένης Πασχαλίδου - Ζογγολοπούλου.

Πέθανε στις 11 Μαΐου 2004 σε ηλικία 103 ετών και ενταφιάστηκε στο κοιμητήριο Κηφισιάς.

Ο Γιώργος Ζογγολόπουλος είναι διεθνώς καταξιωμένος ως γλύπτης, όμως λιγότερο γνωστό είναι το επίσης πλούσιο ζωγραφικό του έργο. Παράλληλα με τη γλυπτική δεν σταμάτησε να ζωγραφίζει, ενώ η εξέλιξη που έχει από την παραστατικότητα στην αφαίρεση είναι φανερή και στη ζωγραφική του. Ανάμεσα στα ζωγραφικά του έργα θα ανακαλύψει κανείς τη ζωγραφική αποτύπωση των θεμάτων που τον απασχολούν και στη γλυπτική του, όπως βασικά γεωμετρικά σχήματα, κύκλοι, τετράγωνα, ευθείες, αλλά και ομπρέλες, φακοί, αυγά, καμινάδες.

Στο Ίδρυμα Γεωργίου Ζογγολόπουλου διαφυλάσσεται το σύνολο του ζωγραφικού έργου που άφησε ο καλλιτέχνης, καθώς και πληθώρα σκίτσων, σχεδίων και αρχιτεκτονικών σχεδίων που εκπόνησε στη διάρκεια της ζωής του και χρονολογούνται από το 1921 έως το 2001.